nánk a tartalmán. Dukay Nagy Ádám számos verse is „megtörténik" velünk. Mondhatnánk – pozitív értelemben – eszköztelennek líráját, ám – mégis, ettől – szép. *Története* van.

Dicséretre méltó a szerkesztő, Nyilas Atilla munkája. Nagyszerű érzékkel – arányérzékkel – válogatta össze a kötetet alkotó három ciklus darabjait. Az érzelmi csúcspontot a harmadik ciklus nyitó versével éri el a könyv, és ez: aranymetszés a szerkezetben. Hadd idézzek ebből egy részt: „hogy butuska álmukra, mint régen, / a Teremtő vigyázzon újra, / míg pocakjukban növények pihennek / és nádneszezést, vízillatot / visz feléjük a szél" *(Bebékélés)*. Gyönyörű vers.

Tandori Dezső írja egy helyütt Dukay Nagy Ádám költészetéről, hogy az „nem fogad el automatizmusokat". Igaz, motívumai, hangulatai vissza-visszatérők, verseiben még sincs nyoma kényszeredettségnek, bántó önismétlésnek. Dukay képes mindig újat mondani. És: versről versre haladva kötetében *akarjuk* is, hogy beszéljen, úgy mondja. S befejezvén az olvasást (mint én az írást most), visszalapozhatunk egy verszárlathoz, elmesélni, mi is *történt* velünk: „Talán egy perc és kimondhatjuk: / Uram, mennyire szerettük mindezt." *(In situ)* Kiegészíteném: örökre szeretni fogjuk.

BABICZKY TIBOR

(FISZ – Parnasszus Könyvek, Budapest, 2002, 60 oldal, 980 Ft)

VASKÓ PÉTER:

Árnyéklovasság (Vang So verseskönyve)

Kínai verset írni magyarul márpedig lehetetlenség! Éppolyan abszurd, mint az a létével tüntető hosszúnyakú emlős az állatkertben. Nemcsak Európa-központú világirodalmi felfogásunk okán, nemcsak a két írásrendszer közötti áthidalhatatlan különbségek okán, hanem ezekkel összefüggésben a két nyelv és a két kultúra eltérő hagyományai, kulturális illeszkedései miatt is.

Vaskó Péter bizonyára tudja ezt. A kínai irodalmiság fiktív kontextusának és a Vang So nevű sok ezer éves, sosem létező, tehát szükségképpen halhatatlan szerzőfigurának ebben a szövegben keretadó és eltávolító funkciói vannak. Épp az olyan régimódi értelmezők munkájának megnehezítésére, mint e sorok írója. Itt a lírai „én"-ek (ének!) hálózata nem egyfajta Vaskó Péter bizonytalan árnyképét rajzolja meg előttünk, hanem Vang Sóét, a kínai költőét. Létrejön ezáltal a Szuperszerző – vagy egy kényelmes álorca: nézőpont, felfogás kérdése. S Vang So végigvonul a kötet versein, kedves alakja, szereplései olykor naiv mesehősökkel rokonítják. Keletisége legalább annyira a finnugor mondavilágé, a magyar népmeséké akár, mint a távol-keleti bölcseleté.

Persze a Császár-figura és a misztikus Udvar ellenpontjaiként a parti-

zánok, a telefonok, a fővárosi romos pincék, a feltűnően sok nagyvárosi motívum szerepeltetése is jelzi, itt a keletiességnek csak jelképes tartalma van. Egy erősen megkérdőjelezhető minőségű televíziós műsor szlogenje: a világ ferde szemmel. Vaskó költeményei is ezt az idegenséget mutatják, de nem gúnyolják, hanem csak jelzik. Költőnek lenni annyi, mint élő egzotikumnak lenni. Távolinak lenni. Ezáltal magányosnak lenni. Árnyéklovas szellemtestnek lenni. Ahogy a címadó versben olvasható: „jövünk hogy elmesélj / hogy megadd a részünk / s eljövünk hogy neked / téged elmeséljünk".

Cseppet sem lázadó vagy meghökkentő költészet ez. Olyan igényes és kellemesen pasztellszínű, mint a borítója. Egy mindent átható klasszicizáló gesztus jellemzi, s a versformák, a költészettan biztonságos ismerete (csilingelően tiszta rímek, s ritka szép haikuk is!). Ugyanakkor sokféle problémát felvet. Például azok a kínai figurák, akiket a kötet utolsó, a hátsó borítón olvasható versében mozgat, és akiknek szinte mindig szójátékot rejtő, beszélő nevük van, különböző költői vagy kritikusi, olvasói attitűdöket személyesítenek meg. Az irodalom Vaskónál költők, üzérek és olvasók szabad társulása, amelyben e három csoportnak vélhetően egyenrangú szerep jut. A hátsó borítóra nem véletlenül került a szokásos rövid életrajz és néhány soros méltatás helyett egy efféle ironikus *ars poetica*. Pedig ennek a kötetnek egyáltalán nem domináns esztétikai minősége az irónia!

A könyv évszakok szerint, téllel kezdődően és téllel végződően, tehát öt ciklusra van osztva. Egyfajta Vang So-életírást kapunk, az évszakok örök körforgásában a derék kínai mester élete csak egyetlen fordulat. Nő- és férfiszerepek hangsúlyosan (gyönyörű erotikus versek egész sorában) és más kisebb ellentétpárok körforgása helyi értékkel adják meg a teljes szövegkompozíció dinamikáját. Egyetlen statikus jelenség a versekben: a halál, a könyörtelen rosta, amelynek félő-igenlő várása teszi inkább fájdalmasan széppé, tisztán szomorúvá a sokszor bukolikus hangulatú szövegeket.

A mindenkori kortárs irodalommal szemben örökkön állandó vád, hogy a nagyobb műgonddal készített, úgymond „magas művészet" alkotásai az egyszerű olvasóknak kínaiul vannak. Nos, Vaskó Péternél ez a vád biztosan igaztalan. Könyve nemcsak a fiatalabb magyar irodalom jelentős, figyelemre méltó teljesítménye, de mellette – nem kevésbé – pompás intellektuális szórakozás. Amennyiben valaki szórakozáson nem a harsány kacagást érti. Mert akkor jó szívvel ajánlom a *Világ ferde szemmel* című televíziós műsort. Kár lenne azzal befejezni, hogy a verseskötet példányszáma és az adás

nézettsége közötti arányosságokat ecsetelem.

KÉPES GÁBOR

(Balassi Kiadó, Budapest, 2002, 82 oldal, 800 Ft)

SZÁNTÓ T. GÁBOR:

Keleti pályaudvar, végállomás

Mind terjedelmében, mind témájában hatalmas írói vállalkozás Szántó T. Gábor új regénye, a *Keleti pályaudvar, végállomás.* A Rajk-per idején Budapesten játszódó regény fő szála Friedmann Benjámin és Bendek György „közös" sorsának néhány hetét mutatja be. Ám míg Benedek az Államvédelmi Hivatal főtisztje, őrnagya, addig Friedmann (ki egy Garay téri kereskedő) az ő kihallgatása alatt álló gyanúsított. A vád pedig az – legalábbis amit alá kellene írnia –, hogy „1946 őszén több alkalommal tárgyaltam vele [Rajk Lászlóval] a [Cionista] Szövetség delegációjának tagjaként, melynek során felvetette annak lehetőségét, hogy ha a cionisták támogatják azt a politikai irányvonalat, melyet ő a Magyar Kommunista Párton belül visz, mindent el fog követni a kivándorlási kvóta felszabadításáért és az Izrael Államba történő kivándorlás felgyorsításáért. A támogatás formáját a későbbiekben információgyűjtésben és továbbításban jelölte meg…" Nos, erről volna szó. Hogy Friedmann-nak mindehhez mennyi köze van, az derüljön ki a könyvből (mit, ha szabad, a legőszintébben ajánlok), merthogy esetünkben talán nem is ez a legfontosabb. E kihallgatássorozatnál ugyanis lényegesen nyitottabb a szöveg. Szántó T. Gábor komoly történelmi precizitással ábrázol egy olyan kort, melyben az egyik borzalomból föl sem ocsúdva kezd masírozni az ország – és Európa ezen régiója – egy másik felé. Egy másik felé, mely „ugyan" nem a szisztematikus és tömeges népirtást tűzi diktatúrájának zászlajára, de az emberi szabadság minimálisra történő redukálását, s minden addigi érték eltiprását. Amely rendszer, lelkiismeret híján, éppoly kérlelhetetlenül és gyalázatosan tapos el templomokat és zsinagógákat, mint jesivákat és szerzetesrendeket… és hadd ne folytassam.

Mindennek művészi leképezése – Szántó T. Gábor kiváló karakterépítő is – olyan lebilincselő olvasmánnyá teszi a regényt, hogy az ember a fejéhez (érzékenyebbje szívéhez) kap: Mi volt itt? Mit engedtünk? Mit tehettek meg velünk? Mert a nácizmus téboly-borzalmából alig „fölriadva" – de a „rémálom" emlékétől most már az idők végezetéig összerezzenve –, az ávó surranója alatt összetört bordákkal, kiütött fogakkal, tudva, hogy otthon a meg-